

Valtion nuorisoneuvosto
PL 29
00023 Valtioneuvosto

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolaiksi ja laiksi ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Valtion nuorisoneuvosto on valtioneuvoston asettama nuorisotyön ja –politiikan asiantuntijaelin, jonka lakisääteisinä tehtävinä ovat:

- *käsitellä nuorten kannalta laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita ja arvioida valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutuksia nuoriin ja nuorille suunnattuihin palveluihin ja toimintoihin*
- *tehdä aloitteita ja esityksiä nuorisopolitiikan kehittämiseksi*
- *tuottaa ajankohtaista tietoa nuorista ja heidän elinoloistaan*
- *antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle lausunto valtakunnalliseen nuorisotyön ja –politiikan ohjelmaan otettavista asioista*
- *seurata toimialan kansainvälistä kehitystä ja yhteistyötä*

Keskeisinä välineinä valtion nuorisoneuvostolla ovat nuorten arvoja ja asenteita seuraavat Nuorisobarometrit, nuorten hyvinvoinnin indikaattorit sekä muu tietotuotanto.

Hallitus päätti puolivälitarkastelunsa yhteydessä 25.4.2017 käynnistää lukiokoulutuksen uudistuksen. Uudistuksen tavoitteena on hallituksen päivitetyn toimintasuunnitelman mukaan lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa yleissivistävänä, korkeakouluihin jatko-opintokelpoisuuden antavana koulutusmuotona, vahvistaa koulutuksen laatua ja oppimistuloksia sekä sujuvoittaa siirtymistä toisen asteen opinnoista korkea-asteelle. Yksilöllisemmät ja joustavammat opintopolut, niiden vaatimat ohjaus ja tuki, oppiainerajat ylittävät opinnot ja korkeakouluyhteistyö ovat keskeisiä keinoja tavoitteen saavuttamiseksi.

Hallituksen esityksen keskeisiä ehdotuksia ovat lukiokurssien muuttaminen opintopisteiksi, lukiolaisten opinto-ohjauksen lisääminen ja henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatiminen, lukiolaisten oikeus erityisopetukseen, lukioiden yhteistyön korkeakoulujen ja työ- ja elinkeinoelämän kanssa sekä kansainvälisyyden lisääminen ja ylioppilaskokeiden uusimisrajoituksen poistaminen. Valtion nuorisoneuvosto painottaa, että uudistusten toteuttamiseen tulee löytyä riittävät resurssit.

Monipuolisen osaamisen merkitys korostuu tulevaisuudessa yhä enemmän ja tulee olemaan hyvinvoinnin perustana. Osaamisen perusta rakennetaan varhaiskasvatuksessa ja peruskoulussa. Opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitteena on, että 2030 mennessä puolella 25-34-vuotiaiden ikäluokasta on korkea-asteen tutkinto. Lukiokoulutus on pääasiallinen väylä korkea-asteen opintoihin, jolloin on tärkeä huolehtia siitä, että lukioverkko on kattava ja laadukas. Lukiokoulutuksen aloituspaikkoja ei säännellä valtakunnallisesti, vaan siitä päättävät koulutuksen

järjestäjät. Kuntapäätäjillä on avaimet käsissään tavoitteen toteutumisen ja lukiokoulutuksen aloituspaikkojen riittävän määrän takaamisessa.

Lukiokoulutus on yleissivistävää koulutusta, joka on onnistunut tehtävässään laajasti ympäri Suomea. Valtion nuorisoneuvostosta katsoo, että laaja-alaisen yleissivistyksen antamisen tulee olla lukion tärkein tehtävä myös jatkossa. Vuoden 2017 Nuorisobarometrin ennakkotietojen mukaan 96 prosenttia 15–29-vuotiaat nuorista näkee, että laaja yleissivistys on itsessään arvokasta. Etenkin lukiolaiset pitävät yleissivistystä tärkeänä. Vain neljännes nuorista katsoo, että lukiossa ei pitäisi olla pakollisia aineita.

Lukiokoulutuksen kautta saatu osaaminen ei kuitenkaan tällä hetkellä täysin vastaa jatko-opintojen vaatimuksia. On myös syytä esittää huoli siitä, että lukiouudistus ja valinnat korkeakouluihin johtavat valmennuskurssien lisääntymisen jo lukiokoulutuksessa. Toisen asteen opintojen tulee säilyä kaikille saavutettavissa ja yhdenvertaisena koulutusmahdollisuutena.

Valtion nuorisoneuvosto pitää tärkeänä, että uudessa lukiolaissa kiinnitetään selkeästi huomiota opiskelijan hyvinvointiin ja jaksamiseen. Opiskelijalla on uuden lain mukaan oikeus saada opinto-ohjausta koko lukiopiskelun ajan ja lisäksi tarpeen mukaista henkilökohtaista ohjausta sekä ohjausta, joka tukee jatko-opintoihin hakeutumista. Kannatettava lisäys on myös, että opiskelija, joka on suorittanut lukiokoulutuksen eikä ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa on oikeutettu saamaan opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitteluun liittyvää ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. On vielä kuitenkin vielä tarkennettava, tarkoitetaanko tässä kalenterivuotta vai lukiokoulutuksen päättymisestä laskettavaa vuotta. Valtion nuorisoneuvosto korostaa toisen asteen opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun tärkeyttä ja esittää siksi laajemman huolensa siitä, että vastaavaa jälkiohjausvelvoitetta ei säädetty ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ammatillisen koulutuksen reformin yhteydessä.

Valtion nuorisoneuvosto pitää tärkeänä, että opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön ja opiskelijaa suojataan kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Kouluterveyskyselyn tilastot kuitenkin osoittavat, etteivät koulun aikuiset puutu kiusaamiseen tällä hetkellä riittävästi. Lakiin on kirjattava oppilaitoksen velvoite puuttua koulukiusaamiseen ja myös ilmoittaa sitä alaikäisten opiskelijoiden kohdalla huoltajille.

Nuoret tekevät uran kannalta ratkaisevia valintoja jo teini-iässä, mikä ei ole aivan sopusoinnussa nuoruuteen liittyvän itsensä etsimisen kanssa. Nuorisobarometrin 2017 ennakkotietojen mukaan useampi kuin joka neljäs lukiolainen ei vielä tiedä, mitä haluaa opiskella lukion jälkeen, ja vain vähemmistö on varma asiasta.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma auttaa opiskelijaa hahmottamaan kolmivuotisen lukiokoulutuksen tavoitteet. On tärkeää, että opintosuunnitelmaa voidaan päivittää ohjatusti opintojen aikana, koska alkuvaiheessa on vaikea hahmottaa, mitä mahdollisuuksia on olemassa jatko-opintojen suhteen.

Opiskelun tukemisen ja nuoren hyvinvoinnin kannalta on erittäin tärkeää saada erityisopetuksen ja muun tarvittavan tuen mahdollisuus kirjattua uuteen lukiolakiin. Tuen tarpeen kartoittaminen

tulee tehdä heti opiskelujen alussa, mutta yhtä tärkeää on seurata nuoren tilannetta läpi opiskelun ja antaa tarvittavaa tukea opiskelujen aikana. Tämä uudistus ei saa kaatua koulutuksen järjestäjien kustannusten kasvuun, vaan tämä on nähtävä ehdottomasti nuorten hyvinvointiin ja yhdenvertaisiin mahdollisuuksiin panostamisena.

Lukiokurssien muuttaminen opintopisteiksi on kannatettava uudistus. Osaamisen tunnistamista tulee mahdollistaa monella eri tavalla, kurssien muuttaminen opintopisteiksi on yksi toimenpide tähän. On tärkeää, että myös harrastustoiminnassa hankitun, lukiokoulutuksen tavoitteita toteuttavan osaamisen tunnistamista ja tunnustamista vahvistetaan. Oppiainerajat ylittävä yhteistyö mahdollistuu entisestään, kun kurssit muutetaan opintopisteiksi. Lakiluonnoksesta ei kuitenkaan yksiselitteisesti ilmene, onko kyseessä ECTS-opintopisteet. Opintopisteytykseen siirryttäessä on huomioitava, että itsenäiselle opiskelulle asetettava mitoitus on kohtuullinen suhteessa nykyiseen työmäärään, eikä lukio-opiskelijoiden kuormitusta lisätä, sillä useat lukiolaiset kokevat jo tällä hetkellä lukio-opinnot kuormittavina.

Aikaisempaa tiiviimpi korkeakoulu yhteistyö antaa opiskelijalle entistä paremman mahdollisuuden tutustua jatko-opintoihin korkeakoulussa. Lukioiden velvollisuus järjestää osa opinnoista yhdessä korkeakoulun kanssa on uudistus, joka ei voi jäädä kiinni yksittäisistä ihmisistä lukiossa tai korkeakoulussa. Tähän on luotava malleja, jotta kaikilla lukiolaisilla on mahdollisuus tutustua korkeakouluopintoihin. Myös alueellinen tasa-arvo on huomioitava, lukioiden, joiden lähetyvillä on korkeakouluja on paljon helpompi tehdä yhteistyötä kuin syrjäisempien seutujen lukioiden. Yhteistyöhön on laadittava myös mallit etäyhteistyöhön. Yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa on tätä päivää, alkuun on kuitenkin seurattava, miten lukioiden ja työ- ja elinkeinoelämän yhteistyö käynnistyy ja onhan kaikilla lukioilla yhtäläiset mahdollisuudet yhteistyön ja koulutuksen hankkimisen toteuttamiseen.

Opetus peruskoulussa ja toisella asteella on maksutonta, mutta lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelijoilla on kuitenkin velvollisuus hankkia välttämättömät oppikirjat, välineet ja tarvikkeet. Esimerkiksi lukiotutkinnon suorittamiseksi lukiolainen maksaa oppimateriaalien ja tietotekniikan lisäksi myös ylioppilaskokeeseen osallistumisesta ja jokaisesta kirjoitettavasta aineesta tutkintomaksun. Kokonaiskustannukset nousevat arviolta jopa 2 500 euroon (Pelastakaa Lapset 2016). Valtion nuorisoneuvosto pitää tärkeänä, että lukio-uudistusta tehtäessä varmistetaan, että sen vaikutukset eivät lisää taloudellisten esteiden merkitystä opiskelumahdollisuuksissa ja vähennä sosiaalista liikkuvuutta. Vuoden 2017 Nuorisobarometrin mukaan 17 prosenttia nuorista on joutunut karsimaan opiskeluvaihtoehtojaan rahan puutteen vuoksi ja 14 prosenttia valitsemaan koulutuspaikan taloudellisin perustein. Lukio-uudistuksen tulisi lisätä koulutuksellista tasa-arvoa, ja Valtion nuorisoneuvosto kantaakin huolta valmennuskurssien siirtymisestä jo lukion ajalle.

Vuoden 2017 Nuorisobarometrin mukaan enemmistö nuorista, 64 prosenttia, katsookin, että toisen asteen koulutuksen tulisi olla maksutonta. Osuus vastaa Uutissuomalaisen teettämää kyselytutkimusta, jonka mukaan 65 prosenttia suomalaista kannattaa toisen asteen opintojen aitoa maksuttomuutta.

Valtion nuorisoneuvosto

Lausunnon keskeinen sisältö

Lukiokoulutus on yleissivistävää koulutusta, joka on onnistunut tehtävässään laajasti ympäri Suomea. Valtion nuorisoneuvostosta katsoo, että laaja-alaisen yleissivistyksen antamisen tulee olla lukion tärkein tehtävä myös jatkossa. Vuoden 2017 Nuorisobarometrin ennakkotietojen mukaan 96 prosenttia 15–29-vuotiaat nuorista näkee, että laaja yleissivistys on itsessään arvokasta. Etenkin lukiolaiset pitävät yleissivistystä tärkeänä. Vain neljännes nuorista katsoo, että lukiossa ei pitäisi olla pakollisia aineita. Lukiokoulutuksen kautta saatu osaaminen ei kuitenkaan tällä hetkellä täysin vastaa jatko-opintojen vaatimuksia. On myös syytä esittää huoli siitä, että lukiouudistus ja valinnat korkeakouluihin johtavat valmennuskurssien lisääntymisen jo lukiokoulutuksessa. Toisen asteen opintojen tulee säilyä kaikille saavutettavissa ja yhdenvertaisena koulutusmahdollisuutena.

Valtion nuorisoneuvosto painottaa, että uudistusten toteuttamiseen tulee löytyä riittävät resurssit.

Valtion nuorisoneuvosto pitää tärkeänä, että uudessa lukiolaissa kiinnitetään selkeästi huomiota opiskelijan hyvinvointiin ja jaksamiseen. Kannatettava lisäys on myös, että opiskelija, joka on suorittanut lukiokoulutuksen eikä ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa on oikeutettu saamaan opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitteluun liittyvää ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Valtion nuorisoneuvosto korostaa toisen asteen opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun tärkeyttä ja esittää siksi laajemman huolensa siitä, että vastaavaa jälkiohjausvelvoitetta ei säädetty ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ammatillisen koulutuksen reformin yhteydessä.

Valtion nuorisoneuvosto pitää tärkeänä, että opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön ja opiskelijaa suojataan kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Lakiin on kirjattava oppilaitoksen velvoite puuttua koulukiusaamiseen ja myös ilmoittaa sitä alaikäisten opiskelijoiden kohdalla huoltajille.

Opiskelun tukemisen ja nuoren hyvinvoinnin kannalta on erittäin tärkeää saada erityisopetuksen ja muun tarvittavan tuen mahdollisuus kirjattua uuteen lukiolakiin. Tuen tarpeen kartoittaminen tulee tehdä heti opiskelujen alussa, mutta yhtä tärkeää on seurata nuoren tilannetta läpi opiskelun ja antaa tarvittavaa tukea opiskelujen aikana.

Lukiokurssien muuttaminen opintopisteiksi on kannatettava uudistus. Osaamisen tunnistamista tulee mahdollistaa monella eri tavalla, kurssien muuttaminen opintopisteiksi on yksi toimenpide tähän. Oppiainerajat ylittävä yhteistyö mahdollistuu entisestään, kun kurssit muutetaan opintopisteiksi. Lakiluonnoksesta ei kuitenkaan yksiselitteisesti ilmene, onko kyseessä ECTS-opintopisteet. Opintopisteytykseen siirryttäessä on huomioitava, että itsenäiselle opiskelulle asetettava mitoitus on kohtuullinen suhteessa nykyiseen työmäärään, eikä lukio-opiskelijoiden kuormitusta lisätä, sillä useat lukiolaiset kokevat jo tällä hetkellä lukio-opinnot kuormittavina.